

חלק א

בדרך שלום

תולדות חייו של הרה"ח ר' שלום פוזנר ע"ה

בדרך שלום

תולדות חייו של הרה"ח ר' שלום פוזנר ע"ה
חלק ראשון

יוצא לאור ע"י מערכת "בדרך שלום"

כתובת מייל : bederechsholom770@gmail.com

ישראל תשפ"ו

פתח דבר

אנו שמחים להגיש בזאת את קובץ "בדרך שלום – ח"א" ובו קורות חייו של החסיד הנודע הרב שלום פוזנר ע"ה. קובץ זה הינו "תדפיס" מתוך הספר העתידי לצאת לאור על קורות חייו של ר' שלום, ונמצא בשלבי עריכה מתקדמים. אנו מבקשים בכל לשון של בקשה, שכל מי שיש תחת ידו איזו פיסת מידע אודותיו, שישלח לנו בהקדם לכתובת המייל של המערכת המופיעה בהמשך, על מנת שנוכל להכניס במהדורות הבאות.

בקובץ זה הושקעו מאמצים גדולים ושעות רבות, על מנת להשלים את המלאכה על הצד היותר טוב. אך כבר אמר הנביא: "שגיאות מי יבין", ויתכן ונפלו בעריכה המהירה אי אלו טעויות, ועל כן נבקש מכל מי שיש בידו הערות והארות, כמו כן פיסות מידע נוספות הקשורות לתוכן הספר לשלוח לכתובת המייל: bederechsholom770@gmail.com, וזכות הרבים תלויה בו.

*

ברצוננו להודות מעומק הלב לכל מי שעסק במלאכה ועזר לקובץ זה לצאת לאור. כיוון שרבים הם אי אפשר לפורטם, אך נזכיר כאן כמה מהם:

בראש ובראשונה ברצוננו להודות לרב לוי נפרסטק שכבר לפני עשרות שנים החל במלאכה ואסף חומרים רבים אודות ר' שלום. תודתנו נתונה לו על שהואיל לשתף אותנו בחומר שתחת ידיו. רוב החומרים שהביא לא שולבו במהדורה זו, ויכנסו למהדורות הבאות בעז"ה.

כמו כן ברצוננו להודות לתמימים; ירוחם פישל זקלס, דוב בער זקלס, שניאור זלמן גערליצקי, שהשקיעו רבות בקובץ זה הן בעריכה והן בהערות שונות.

ואחרונים חביבים נודה לגב' נחמה דינה פרידמן על הסיוע והעזרה באיתור החומר, ולגב' חנה זוננפלד נכדתו של ר' שלום, על ההכוונה, תרגום החומרים השונים, והעזרה לכל אורך הדרך, יישר כח!

יהי רצון שהקריאה בקובץ זה תעורר אצל הקוראים את רגש ההתקשרות האיתנה לכ"ק אדמו"ר נשי"ד, בדרכו של ר' שלום פוזנר ('בדרך שלום'), שדרכו הייתה, שלום, יושר, ענווה והתקשרות מוחלטת לרבו"נ.

יהיה קובץ זה לעילוי נשמתו.

מנחם מענדל זוננפלד, אלעד תשפ"ו

מבוא

בקובץ זה מובאים תולדות חייו של ר' שלום החל מלידתו בשנת תרס"ב ועד לעלייתו לארה"ב בשנת תר"צ. קורות חייו משנת תר"צ ואילך יופיעו אי"ה בחלק ב' של 'בדרך שלום' שיצא לאור בקרוב.

ר' שלום פוזנר נולד בשנת תרס"ב, בעיירה באטורין באוקראינה, לר' יצחק זלמן ומרת סוניה. בגיל צעיר נשלח ללמוד בישיבה בראמען שם זכה להתחנך אצל המשפיע הנודע ר' איצ'ע דער מתמיד. לימים נקרא ע"י חבריו בשם 'שלום ראמענער', על שם לימודיו בישיבה זו.

בהמשך עבר ללמוד בישיבת תומכי תמימים בליובאוויטש, ונדד עם הישיבה בתחנותיה השונות. בשנת תרפ"ה השתדך עם מרת חיה צייטלין, ומיד אחר כך עלו יחדיו לארץ ישראל שם נישאו והתגוררו במושבה בלפוריה.

בהמשך התיישבו במושבה ראשון לציון שם שימש ר' שלום כשוחט המושבה. במשך כל הזמן ניסה להשיג אשרות כניסה לארה"ב, לשם רצה לעבור על פי הוראתו של הרבי הריי"ץ.

רק בחודש אדר תר"צ הצליח ר' שלום להגר לארה"ב. במדינה החדשה, היה ממקימה ומבססיה של מוסדות חסידות חב"ד ברחבי ארה"ב, בשליחותו של הרבי הריי"ץ; כשוחט בניו ג'רזי, שמש הקהילה בשיקגו, וראש ישיבת אחי תמימים בפיטסבורג, אותה ניהל במסירות במשך עשרות שנים.

את גודל הערכתו של הרבי הריי"ץ לחסיד המסור, אנו מוצאים בשלל ביטויים יחודיים ומאלפים, הן בעל פה והן בכתב, שמלמדות את גודל התמסרותו והיצמדותו של ר' שלום להוראות שקיבל מפי הקודש.

ר' שלום זכה לגדל ולחנך מאות נערים, בגישתו המיוחדת במאור פנים ובאמת פנימית שאין לה שנית, והצליח על ידי כך לגעת בלב של כל תלמידיו. השמחה התמידית שהייתה נסוכה על פניו, הייתה אחת מסימני ההיכר שלו.

למרות היותו אחד מזקני החסידים, בעל שמועה וחסיד מסור שזכה לקבל קירובים מיוחדים מרבונ"ג, מעולם לא התנשא ר' שלום ולא חש גאווה כל שהיא. ללא ספק מה שאפיין את ר' שלום במיוחד הייתה מידת הענווה והביטול בה ניחן בשופי, והעובדה שמעולם לא הכיר טובה לעצמו.

אנו תקווה, שהקריאה בספר זה, תעורר אצל צעירי הצאן, את הרצון והחשק להידמות לזקני החסידים, ללכת בדרכיהם וללמוד ממעשי מסירות נפשם בדורות הקודמים, ולאורם נלך בדרך העולה בית אל.

פרק ראשון – משפחת פוזנר

מקור משפחת פוזנר

ראשיתה של שושלת משפחת פוזנר נעוצה בדמותו של רבי משה מפוזנא, מי שכיהן כראש הקהל בעיר פוזנא והיה דמות דומיננטית בחיי היהדות בפולין. רבי משה היה נצר ישיר למהר"ל מפראג (רבי יהודה ליוואי בן בצלאל), וממנו הועבר שם העיר "פוזנא" כשם משפחה המעיד על ייחוסם.

אחד מבניו של רבי משה, היה רבי שניאור זלמן פוזנר, אשר היה אביו של רבי ישראל ברוך, אביו של רבנו הגדול - אדמו"ר הזקן, בעל התניא והשולחן ערוך.

נקודת ציון היסטורית מרתקת מצויה בשמות המשפחה של בני רבי ברוך. בעוד שרבנו הזקן אימץ לעצמו את שם המשפחה ברוכוביץ (על שם אביו, רבי ברוך), אחיו הלא הם: הרה"ק רבי יהודה לייב (המהרי"ל מינוביץ') - בעל ה"שארית יהודה", הרה"ק רבי מרדכי פוזנר - רבה של העיר אורשא, הרה"ק רבי משה פוזנר - רבה של העיר ליוזנא, בחרו להישאר עם שם המשפחה המקורי - פוזנר.

במשך דורות, קבעו צאצאיהם את מושבם במרחבי רוסיה הלבנה¹, כשהם נושאים בגאון את השם 'פוזנר' - עדות חיה לערש מוצאם ולקרבתם המשפחתית למייסד החסידות.

מסורת העוברת במשפחה במשך דורות טוענת כי משפחתו של רבי שלום פוזנר (נשוא הספר) הינם צאצאים ישירים לרבי מרדכי פוזנר אחיו של אדמוה"ז². העניין עדיין לא הוכח והוברר על בוריו.

ע"פ חקירה מרשומות היסטוריות שונות, שושלת המשפחה היא כדלהלן: יהודה לייב פוזנר הוא בנו של שלום בנו של יצחק זלמן בנו של זושא בנו של אהרון בער בנו של יצחק זלמן (איצ'ע) בנו של טבע (טוביה) בנו של בערל.

¹ ר' משה גר בפוזנא שנים רבות, עד שבעקבות עלילה של הכמרים שם עברו רוב בני המשפחה לעיר מינסק, ואילו בנו רבי שניאור זלמן סבו של אדה"ז היגר לעיר ויטבסק. בנו רבי ברוך התיישב באזור ליאזנא, וכן אדה"ז ואחיו רבי מרדכי התגוררו באזור זה. ראה בהרחבה על המשפחה ב'ספר הזכרונות' לרבי הריי"ץ.
² וכפי שסיפר ר' זושא פוזנר, שאחיינו ר' שמעון פוזנר שאל את סביו ר' שולם האם הם שייכים למשפחה זו והוא ענה לו שהוא עצמו שאל את אביו ר' יצחק זלמן אם הם שייכים למשפחה זו ואביו ענה לו שהם אכן שייכים למשפחה זו. ראה בספר 'לאו כפשוטו' ע' 70.

זושא פוזנר

מצבתו של ר' זושא

הראשון מאבות המשפחה אודותיו אנו יודעים מעט פרטים הוא זושא פוזנר. בספר 'זכרון לבני ישראל'³ מזכיר הרב ג'ייקובסון את ר' זושא, וכותב שהוא נולד בערך בשנת תרי"ח, באחת מעיירות רוסיה הלבנה לאביו ר' אהרון בער ולאמו ליפשה ריבה למשפחת לוי.

ר' זושא היה גר בעיירה בליניץ במחוז מוהילוב, במזרח בלארוס, על גדות נהר דרוט. הרב ג'ייקובסון מתאר אותו ואת כל משפחתו "כבעלי מזג טוב" ואף כותב עליו את הביטוי: "עם ביינקט זיך נאך דעם טיפ איד" (ישנו געגוע לסוג כזה של יהודי).

ר' זושא התחתן עם מרת קניה לבית משפחת דרופיין⁴, ונולדו להם 7 ילדים. ר' זושא נפטר בשיבה טובה בארצות הברית, בכ"ז סיוון תרצ"ג, כשהוא זוכה לראות את ניניו. ר' זושא נקבר בארצות הברית.

יצחק זלמן פוזנר

בנו של ר' זושא, הוא ר' יצחק זלמן פוזנר שנולד בערך בשנת תר"ל.

הרב ג'ייקובסון שהכיר אותו תיאר אותו: "א געשמאקער מענטש א חסידישער ויר"ש"⁵. נרצח בעודו כבן 55 ע"י פורעים אנטישמים, בשנת תרפ"ה, ונקבר בבלארוס (ראה לקמן).

מעבר המשפחה לארה"ב

בשנת תרמ"א, נערכו ברוסיה פרעות ביהודים, שנודעו מאוחר יותר בשם "סופות בנגב". הפרעות נערכו באזור דרום רוסיה (אוקראינה), וכללו מעשי רצח, ביזה ושוד

³ פרק כד, ע' קמו.

⁴ מרת קניה נפטרה בשנת תרפ"ט, בארה"ב.

⁵ זכרון לבני ישראל פרק יט, ע' צה.

ביהודים רבים. בעקבות פרעות החלו גלי הגירה גדולים מרוסיה ומדינות נוספות במזרח אירופה, לארצות הברית.

בשנת תרמ"ה⁶, החליטו ר' זושא ומשפחתו להעתיק את מגוריהם אל מעבר לים, לארצות הברית⁷. למסע זה הצטרפו גם אחיו של ר' זושא, ואביו - ר' אהרן בער פוזנר.

המשפחה השתקעה היטב במדינה החדשה. אחד מהאחים של ר' זושא המציא 'פטנט' מיוחד לייצור נעליים שנקראו על שמו "פוזנערס שיך" (נעלי פוזנר) והתעשר. גם שאר האחים היו בעלי יכולת כלכלית.

במישור הרוחני, לעומת זאת, חלה ירידה אצל חלק מבני המשפחה. אף אחד מהאחים לא שמר על זקנו, למעט ר' זושא ובנו שהיו היחידים.

בחזרה לרוסיה

ר' יצחק זלמן, הצטרף לאביו שהיגר לארה"ב, ונטל אף הוא את מקל הנדודים והיגר למדינה החדשה. בארה"ב עסק לפרנסתו כשוחט.

בעוד משפחתו משתקעת ב"ארץ האפשרויות הבלתי מוגבלות" ונוטעת בה שורשים, ר' יצחק זלמן ראה בה את האתגרים הרוחניים הכבירים. למעשה, הוא ואביו היו היהודים היחידים באזור שגידלו את זקנם ולא הורידו אותו. לבו לא מצא מנוח במקום שבו שמירת התורה והמצוות נתקלה בקשיים כה מרובים. בהחלטה אמיצה ויוצאת דופן לאותם ימים, החליט להותיר מאחוריו את משפחתו ואת הרווחה הכלכלית ולשוב לרוסיה.

כשהגיע לרוסיה חזרה, פגש שם את חברו הרב ג'ייקובסון, והסביר לו את סיבת חזרתו לרוסיה, בטענה שבארה"ב ישנה עוינות גדולה כלפי שמירת זקן, ונערים עלולים לזרוק אבנים וכדורי שלג על כל יהודי עם זקן⁸.

מגורים בבאטורין

ר' יצחק זלמן קבע את ביתו בעיירה באטורין שבמחוז צ'רניגוב, על גדות נהר 'סיים'. באטורין של אותם ימים הייתה חממה חסידית, הסמוכה למרכזים החב"דים בצ'רניגוב

⁶ מתוך כתבה שפורסמה בעיתון ה"ניו יורק טיימס" בו' אייר תרצ"ה.

⁷ על אודות הגירת משפחת פוזנר לארה"ב - מפי כתבה שהתפרסמה באתר "anash.org" ע"י הרב שמעון פוזנר.

⁸ זכרון לבני ישראל פרק כח, ע' קעז.

פני העיירה באטורין

וניעז'ין. כמו כן הושפעה רבות מהמבצר החב"די הנודע בעיר הומיל הסמוכה. שם, בתוך האווירה השורשית של ה"שטעטל", הקים את ביתו עם רעייתו מרת סוניה.

ר' יצחק זלמן התפרנס מחנות שהייתה בבעלותו בעיירה. פעם בשבועיים היה נוסע לעיר הומיל לקנות מצרכים שונים, וכשחזר היה מוכרם בעיירתו. במסגרת נסיעות אלו התיידד עם הרב ישראל ג'ייקובסון וכשהיה מגיע להומיל היה נוהג לבקרו. הרב ג'ייקובסון היה מסייע לו לעיתים להשיג את הסחורה אותה ביקש להשיג.⁹

מצינו גירסה שונה, לפיה התגורר ר' יצחק זלמן, עכ"פ בחלק מהזמן, בעיירה - קורופ, הסמוכה לבאטורין (30 ק"מ)¹⁰.

רציחתו בידי פורעים

בשנת תרפ"ה, באחת מנסיעותיו של ר' יצחק זלמן להומיל במטרה לקנות מוצרי מזון עבור חנותו, נכנס לבקר את חברו הרב ג'ייקובסון במטרה להיפרד ממנו. היה זה ביום חמישי, והרב ג'ייקובסון הפציר בו שישאר אצלו לשבת, ורק לאחר מכן יחזור לביתו. ר' יצחק זלמן לא שהה להפצרותיו בטענה שבוע הבא צריך להגיע פעם נוספת להומיל ועל כן רוצה בשבת זו להיות בביתו עם בני משפחתו. הידידים אכן נפרדו ור' יצחק זלמן יצא לדרכו.

הוא לקח רכבת מהומיל, וירד בתחנת מאקאשין שעל גדות נהר הדסנה, שם עלה על אוניית קיטור שהפליגה דרומה לכיוון אזור צ'רניגוב והעיירה באטורין. ביום שישי בבוקר קבוצת פורעים אנטישמיים "לבנים" - מהמתנגדים לבולשביקים, השתלטה על כלי השיט. הפורעים השליכו 13 נוסעים היהודים אל מצולות הנהר, באומרם שכל היהודים הם בולשביקים. בין הנרצחים היה גם ר' יצחק זלמן.

⁹ שם פרק יט, ע' צה.

¹⁰ שם. אם כי בכרטיסיה שלו בספר החסידים מציין ר' שלום כי הוא נולד בעיירה באטורין. ואולי הגרסה השנייה נובעת מהסמיכות בין העיירות - כ"מ, וששניהם נמצאות במחוז צ'רניגוב שבצפון אוקראינה.

הבשורה המרה הגיעה לבננו ר' שולם. בלב שבור ומורתח, מיהר שולם אל גדות הנהר. במשך שלושה ימים ולילות, עמד על שפת המים, עיניו סורקות את הזרם. ביום השלישי גופתו של אביו צפה על המים, ושולם משה את אביו מן המים והביאו לקבורה כדין¹¹.

¹¹ אודות סיפור זה ראה בספר זכרון לבני ישראל, ע' קמו. קובץ 'רעיונות מקוריים לדרשות שבועיות לשלוחים' שי"ל ע"י "משרד השלוחים". מאמו של ר' יצחק זלמן - מרת קניה, העלימו את דבר פטירתו.

פרק שני – ימי נעוריו (תרס"ב – תרפ"ה)

הולדתו

ר' שולם פוזנר נולד בעיירה באטורין בפלך צ'רניגוב, בי"ב בחשוון תרס"ב¹², לר' יצחק זלמן פוזנר ולרעייתו מרת סוניה. את ילדותו העביר בין סימטאות העיירה, בצל אביו החסיד.

בישיבה בראמען

בעיירה ראמען בפלך פולטבה נפתחה סניף של ישיבת תומכי תמימים בליובאוויטש.

ר' איצ'ע דער מתמיד

הסניף נועד בעיקר לבחורים תושבי ראמען, וכן בחורים צעירים שלא התקבלו לישיבה בליובאוויטש או כאלה הרחוקים מדרכה של חסידות חב"ד. בין הלומדים בישיבה זו: הרה"ח ר' סעדיה ליברוב, הרה"ח ר' פרץ מוצ'קין, הרה"ח ר' דוד אקונאו, הרה"ח ר' חיים וואלביק, ועוד (הישיבה נסגרה בקיץ תרפ"ח בשל רדיפות הקומוניסטים¹³).

בשנת תרע"ג¹⁴ התחיל שלום ללמוד בישיבה בראמען. האב, ר' יצחק זלמן שרצה שבנו שלום יקבל חינוך יהודי ללא פשרות, שלח את בנו ללמוד בישיבה בראמען, הסמוכה לבאטורין, כשהוא בן 10.

בראשות הישיבה כיהן החסיד הנודע רבי יצחק הורביץ ('איצ'ע דער מתמיד'), ושולם הצעיר זכה ללמוד בצל דמותו של המשפיע הנודע¹⁵. בעקבות לימודיו בראמען נקרא

¹² כפי שכתב בכרטיסו בספר החסידים. בכמה רשומות ומסמכים היסטוריים כתוב שנולד בשנת תרנ"ו, אם כי זה לא נכון, וסביר להניח ששינה שנת הולדתו במסמכים ההיסטוריים מחמת שלטונות הצבא וכדומה.

¹³ ימי תמימים, ע' צז.

¹⁴ ע"פ מה שכתב בכרטיסו בספר החסידים. אם כי הישיבה בראמען נפתחה רק בשנת תרע"ו, כנראה שלמד שם באופן לא רשמי, רצ"ע.

¹⁵ ראה על כך בספר 'יראת ה' היא אוצרו' ע' 34.

בקרב חבריו בישיבה בליובאוויטש בכינוי 'שלום ראמענער'. כינוי זה דבק בו מאז וכך כונה בפי רבי מחסידי חב"ד.

בישיבה בראמען למד ר' שלום כשנתיים, עד שהמשפיע ר' איצ'ע מתמיד לקחו לליובאוויטש, אז נכנס ללמוד בתומכי תמימים בליובאוויטש.

"על ר' איצ'ע מחנכו של שולם, הנני סומך"

ר' איצ'ע היה לוקח מפעם לפעם בחורים מהישיבה בראמען לליובאוויטש, ובקיץ שנת תרע"ח לקח ר' איצ'ע גם את שלום הצעיר לישיבה המרכזית בליובאוויטש. הסדר בליובאוויטש אז היה שבחור שהגיע לישיבה היו בוחנים אותו בלימוד ואח"כ היה נבחן אצל המנהל פועל של הישיבה - הרבי הריי"ץ, אודות ענייני הנהגה והדומה כגון מתי התחיל להניח כיפה וציצית.

ר' שלום סיפר ע"כ בהזדמנות: "הרבי לא בחן אותי! כנראה שהוא סמך על ר' איצ'ע שאם הוא הביא אותי כנראה שאני שייך לתומכי תמימים"¹⁶. הרבי הריי"ץ אף התבטא: "על ר' איצ'ע, מחנכו של שולם, הנני סומך".

בתומכי תמימים בליובאוויטש

ר' שלום נכנס ללמוד בישיבה בליובאוויטש בקיץ תרע"ה, כשהוא שוהה בצל הישיבה כעשר שנים עד שנת תרפ"ה. שנים אלו ללא ספק נתנו בו את חותמו ובנו את דמותו, ונתנו לו את הכוחות ואת היסודות האיתנים להתקשרות לכ"ק רבותינו נשיאינו.

ציור העיריה ליובאוויטש

הערכתו של הרבי הריי"צ לתלמיד הצעיר הייתה יוצאת דופן. לימים, כשבנו יצחק זלמן נסע לשליחות לצרפת סיפרו לו זקני החסידים שם, כשהרבי הריי"ץ רצה להביא דוגמא לתמים כראוי הצביע על ר' שלום ואף התבטא עליו: "שלום איז א תמים" (שלום הוא 'תמים').

¹⁶ מפי בנו ר' זושא פוזנר. לאו כפשוטו, ע' 71. וכן מופיע באהלי ליובאוויטש ח"א, ע' 269.

מספר בנו ר' זושא¹⁷: בישיבת תומכי תמימים בליובאוויטש למד ר' שלום במחיצה אחת עם מי שהיו חבריו הטובים ביותר במשך כל השנים שלאחר מכן: א. ר' זלמן שמעון דווארקין מרא דאתרא דקראון הייטס ב. המשפיע בישיבת תות"ל ברינוא ר' ניסן נעמנוב. ג. החסיד ר' חיים זלמן קוזלינר.

זמן קצר לאחר שנכנס ר' שלום לישיבה, עזב הרבי הרש"ב את ליובאוויטש בעקבות המלחמה שהשתוללה באותו זמן והתקרבה לליובאוויטש, ועבר לרוסטוב. הסדרים בישיבה אומנם המשיכו כרגיל, אך חסרונו של הרבי הורגש היטב.

ר' שלום למד בליובאוויטש כשנתיים, עד אשר המהפכה הבולשביקית שהתרחשה בחשוון תרע"ח, אילצה את הישיבה לעזוב את העיירה ליובאוויטש ולנדוד למקומות אחרים. הבחורים התגלגלו עד אשר קבעה הישיבה את משכנה בקרמנצ'וג, שם היו הבחורים בשנים תרע"ט-תר"פ.

נודד עם הישיבה

בב' ניסן תר"פ הסתלק הרבי הרש"ב. את מקומו מילא בנו הרבי הריי"צ. בסוף קיץ תר"פ הגיע הוראה של הרבי לישיבה לעזוב את מקומה בקרמנצ'וג לעבור לרוסטוב. אט אט התקבצו הבחורים ברוסטוב, והמשיכו לשקוד על התורה והעבודה למרות הקשיים העצומים, הרדיפות והרעב הנורא.

בספר רשימות דברים¹⁸ מספר על מגפת החולירע שהשתוללה באותו זמן ברוסטוב

מקום הישיבה ברוסטוב

וגם בחורים מהישיבה נדבקו במחלה, וכמה מהבחורים וביניהם ר' שולם טיפלו בהם במסירות עד שהחלימו: "כל היום עמדנו, ארבעה תלמידים - יהודא חיטריק, שלום פויזנער, שניאור זלמן שמעון, ועוד אחד איני נזכר שמו ועל התנור הכירה עמדה כל היום באש מתלקחת יורה גדולה עם מים רותחים, ומלאנו אמבטי ברותחים ומים קרים, שלא יכווה החולה, ונתנו את החולה

באמבטי. ואת היורה מלאו תכף מים, ועמדו כל העת על הכירה. ואחר שנתקררה

¹⁷ בית משיח גליון 859 ע' 54.

¹⁸ פרק יג. ע' 407.

האמבטי, הוציאו את החולה ועד אשר יתחמם היורה, כל העת משחנו אותו בדינאטור (מין משקה אלכוהולי)".

בסוף שנת תרפ"א בעקבות מלשינות על הישיבה, הורה הרבי הרי"צ לבחורים לעזוב את רוסטוב ולעבור לפולטבה. הבחורים הצעירים אכן עברו לפולטבה בעוד שהמבוגרים נוסעים לייסד ישיבות במקומות שונים. ר' שלום המשיך עם הקבוצה שנסעה לפולטבה.

בספר רשימות דברים¹⁹ מספר על ארבעה בחורים שנסעו לתשרי תרפ"ב לרבי הרי"צ לרוסטוב, וביניהם ר' שלום: "לר"ה תרפ"ב נסענו לכ"ק אדמו"ר הרי"צ. הנסיעה ג"כ במרכבה של בהמות וכדומה, ורק ארבעה תמימים נסעו: ר' זלמן שמעון דווארקין, יהודא חיטריק, שלום פויזנער, ובן ציון שם טוב. כ"ק התעניין אודות אכילה ושתייה שלנו. בשבת ויו"ט הסתדרנו לאכול אצל התמים הנגיד ר' יחיאל צבי הירש הי"ד גורארי". לאחר תשרי חזרו הבחורים לפולטבה והמשיכו ללמוד שם.

הישיבה בפולטבה שרדה עד שנת קיץ תרפ"ג, והמצב בה היה טוב לערך שנים עברו, עד אשר בעקבות מלשינות נאלצו לסגור את הישיבה, ואז נתפזרו הבחורים ונפרדו לקבוצות, כשהקבוצה הגדולה נוסעת לחרקוב ומקימה שם את הישיבה.

לימים סיפר ר' שלום אודות הנדודים הרבים: "המצב בישיבה לא היה פשוט סבלנו מחרפת רעב אבל המשכנו ללמוד".

בנוסף לשקידתו על התורה עבד ר' שלום במשרד הישיבה. במסגרת עבודה זו היה מעורב בניהול רשת הישיבות המחתריות²⁰.

השידוך

בשנת תרפ"ה בעודו שוהה ברוסטוב, השתדך ר' שלום עם רעייתו לעתיד, מרת חיה, בתו של החסיד הנודע ר' יהודה לייב צייטלין מהעיר הומיל. את הפגישות עשו בני הזוג בעיר רוסטוב. השידוך הוצע ע"י גיסה של חיה, החסיד הנודע הרה"ח חאט'שע פייגין שהיה נשוי לאחותה סאשה. אמה של חיה מרת רבקה הייתה בתם של הרב ישעיה יוסף ודבורה רבינוביץ, מהעיירה טצ'רסק, צ'רניגוב.

¹⁹ שם, ע' 409.

²⁰ בית משיח גליון 859 ע' 54.

אמה של חיה, בזמן השידוך כבר שהתה בארץ ישראל לאחר שעלתה לשם שנה קודם לכן, בשנת תרפ"ד, והצטרפה אל שני בניה שגרו בה; חיים אברהם ורפאל.

זמן קצר לאחר השידוך, נרצח אביו באכזריות בידי פורעים, כמסופר לעיל. אירוע קשה זה גיבש בליבו של ר' שלום את ההחלטה כי רוסיה האנטישמית אינה עוד מקום ליהודי לחיות בו. הוא גמר בליבו לעלות לארץ ישראל ("פלשתינה"), יחד עם כלתו הטרייה.

משיג דרכון

הבעיה העיקרית הייתה, שלר' שלום לא היה דרכון, ועל מנת להשיג דבר כזה היה נדרש להציג רישום מגורים מסודר במקום מסוייס, וכפי שניתן להבין לבחור ישיבה שחי במחתרת בכל השנים האחרונות לא היה אפשרות להירשם בשום מקום.

מרת חיה שמה נפשה בכפה והלכה למטה המשטרה בעיירה הומיל שם ניסתה להסביר כי הסיבה שלבעלה אין רישום מגורים מסודר היא לא מפני שהוא רוצח או גנב אלא שהיה בישיבה בעיר אחרת. היתה זו סכנה עצומה לספר דבר כזה במשרד ממשלתי אבל למשודכים הטריים לא היתה כל ברירה. במשרד הראשון שלחו אותה למשרד השני ומשם לשלישי רק כשכמעט התייאשה הגיעה מרת חיה למשרד נוסף ובו ישב אדם צעיר שקיבל את הסיפור ונתן לחתנה את הדרכון המיוחל²¹.

²¹ בית משיח גליון 859 ע' 54.

פרק שלישי – מגורים בארץ הקודש (תרפ"ו – תר"צ)

מתיישרים בבלפוריה

בשנת תרפ"ו (או תרפ"ה), לאחר מאמצים להשגת אשרות יציאה מרוסייה הסובייטית,

המושבה בלפוריה בראשית ימיה

עלו ר' שלום ורעייתו חיה לארץ הקודש, והתיישבו במושבה בלפוריה, שליך עפולה שבעמק יזרעאל.

המושבה הוקמה בשנת תרפ"ג על ידי חברת "קהילת ציון" האמריקאית, מתוך חזון רחב היקף ליישב במקום את חיילי הגדודים העבריים האמריקאים, שלחמו לצד הבריטים במלחמת העולם הראשונה.

אף שהתכנון המקורי להקמת מושבת חיילים משוחררים לא צלח כמצופה, האדמות לא נותרו בשממונן. הן נמכרו למתיישבים חדשים, אנשי עמל ורוח, שהפכו את המקום למושבה חקלאית משגשגת. בלפוריה של אותן שנים הייתה פסיפס של דמויות, וביניהן בלטו דמויות חסידיות בעלות שיעור קומה, דוגמת החסיד ר' נחום גולדשמיד ועוד, שהכניסו למושבה ניחוח של תורה וחסידות.

אחיה של חיה; ר' חיים אברהם, עלה לארץ מספר שנים לפני כן והיה מבוסס במושבה בלפוריה. גם אמה של חיה; מרת רבקה עלה לארץ בשנת תרפ"ד והתגוררה בביתו של בנה ר' חיים אברהם²². עם הגיעם של ר' שלום ומרת חיה לארץ בתרפ"ו, היה זה אך טבעי ששימו פעמיהם אל עבר המושבה שבעמק, סמוך לעיר עפולה המתפתחת.

בהצטרפם אל האח והאם, לא רק איחדו את המשפחה תחת קורת גג אחת, אלא הפכו לחלק בלתי נפרד מסיפור ההתיישבות בעמק יזרעאל. בתוך האווירה המיוחדת של

²² 'חסידים ואנשי אמת' ע' 11.

בלפוריה, המשלבת עבודת אדמה עם נאמנות למסורת הדורות, החלו ר' שלום וחיה את פרק חייהם החדש בארץ ישראל.

החתונה

זמן קצר לאחר עלייתם, נערכה חופתם בעיר חיפה על ידי רב מקומי. לימים, תיארה מרת חיה כיצד נישאו בבדידות מזהרת, ללא נוכחות קרובי משפחה. המצב היה כה דחוק, עד שהרב נאלץ לאסוף פועלים מהרחוב כדי להשלים מניין לעריכת החופה כדת משה וישראל.

במהלך החתונה, פרצה הכלה הצעירה בבכי סוער. כאשר ניגשה הרבנית ושאלה לפשר בכייה, ענתה חיה כי ליבה נשבר על שאין אמה זוכה לעמוד לצידה ביום חתונתה. הרבנית השיבה לה: "אני אהיה לך לאם". וכך הקימו הזוג הצעיר בית המבוסס על מסורת משפחתית מפוארת ומסירות נפש על שמירת התורה והמצוות²³ (משפחת פוזנר כנ"ל, ומשפחת צייטלין, שאחיה של חיה הרב אהרן אליעזר (לייזר) הי"ד מסר נפשו על הפצת היהדות ברוסיה, ואחותה סאשה הייתה נשואה למזכיר הרבי, ר' חאטשע פייגין הי"ד).

עמל כפיים

ימיהם הראשונים של בני הזוג במושבה בלפוריה היו רוויים בעמל כפיים. ר' שולם, שלא נרתע מעבודה קשה, עסק בסלילת כבישים תחת השמש הקופחת. ידיו שלא היו רגילות לעבודה הקשה היו פצועות והם דיממו תדיר, וכשהיה חוזר לביתו היתה אשתו חובשת את ידיו.

על אף החום הכבד ששרר בארץ והאווירה החלוצית שסביבו, סירב ר' שולם לשנות מאומה ולוותר על חזותו החסידית ועל לבישת הציצית ("טלית קטן"). סיפור אחד מאותם ימים ממחיש את עוצמת השפעתו²⁴: באחד הימים, שרר חום כבד, ור' שולם נאלץ להסיר את חולצתו בשל דוחק העבודה, אך נותר עטוף בציציתו וחבוש בכיפתו. כך עמד, מניף את הפטיש על האבנים במרץ, כשציציותיו מתבדרות ברוח הלוהטת.

²³ מזכרונותיו של בנו ר' לייבל פוזנר. אם כי צ"ע מדוע לא נכחה בחתונה, כיוון שהייתה באותו זמן בא"י.

²⁴ מזכרונותיו של בנו ר' לייבל פוזנר.

לפתע, שמע קול צעקה: "אתה אשם!". ר' שולם פנה לעבר הקול וראה לפניו אדם זר לחלוטין. בתגובה לתמיהתו על פשר ההאשמה, קיבל תשובה מדהימה:

"יהודי אני שעלה מפולין דרך תנועת "השומר הצעיר" וחשתי כי איבדתי כל קשר ליהדות. במקרה עברתי היום ליד מקום עבודתך. כשראיתי אותך - יהודי בעל זקן ופאות העמל במלאכה מפרכת מבלי לוותר על קלה כבחמורה, נוכחתי לדעת שניתן להיות יהודי ירא שמיים גם בתנאיה המורכבים של הארץ הזו. בזכותך, החלטתי להישאר ביהדותי".

בעוד ר' שולם מתייגע בעבודתו הקשה כדי להביא מעט אוכל לבית, עבדה גם מרת חיה במכירת מעט מיני מזונות בשביל לנסות להביא עוד מעט הכנסה לביתם הקט²⁵.

הרבי הריי"ץ מבקשו שיעבוד בחינוך

ר' שולם כתב לרבי הריי"ץ אודות מצבו ותנאיו הקשים, והרבי ענה לו שאין זה ראוי לתלמיד שלמד בתו"ת בליובאוויטש לעבוד בעבודה כזו. הנוסח המענה היה: "לא בשביל כך למדת בתו"ת". בעקבות המענה מהרבי, ר' שולם עזב את עבודתו כסולל כבישים.

הרבי הריי"ץ רצה שר' שולם יעסוק בעבודת הוראה באחת מישיבות חב"ד. מצאנו שני מכתבים של הרבי הריי"ץ, בהם מבקש הוא מעסקני חב"ד באה"ק, שידאגו לר' שולם למשרה של הוראה באחת הישיבות חב"ד באה"ק. המכתב הראשון מיועד עבור הרב ש"ז הבלין, מנהל ישיבת תורת אמת בירושלים.

במכתב מב' שבט תרפ"ו כותב לו הרבי²⁶: "אודות התלמיד מר שולם שי' פייזנער הנה חשבתי אשר יהי' שייך יותר אל עניני הדרכה עם תלמידים באחד המקומות, כי יש בו ת"ל ברכה מרובה ויודע עקרי הענינים דתו"ת יצ"ו, והוא כלי טובה אשר על ידו יבא בעזרתו ית' אור כי טוב לרבים בהדרכה מסודרת".

במכתב נוסף מי"ז אייר תרפ"ז, המופנה לרב עזריאל זעליג סלונים, מעסקני חב"ד באה"ק, כותב הרבי²⁷: "ואפשר בדרך מסעו ימצא מקום מוכשר על מלמדות והשגחה בישיבה עבור התלמיד התמים ר' שולם שי' גיסו של הרב ר' יחזקאל שי' פייגין, ישתדל

²⁵ בית משיח גליון 859 ע' 55.

²⁶ אג"ק ח"א, אגרת רפב.

²⁷ אג"ק ח"א, אגרת שכה.

עבורו כי ברכה מרובה בו, והוא יכול לפעול לטוב בלימוד השגחה והדרכה ביר"ש בחכמה ובתבונה".

ר' שלום אכן הגיש בקשה למשרת הוראה בישיבת תורת אמת בירושלים. ושם הציעו לו משרה של רב שרצו לפטרו מעבודתו, אך הוא סירב כיוון שלא רצה לתפוס את מקומו של רב שפוטר מעבודתו.

ישנם מקומות בהם מצויין שר' שלום אכן לימד במשך תקופה בישיבת תורת אמת בירושלים²⁸. כמו כן בספר 'מסע הרבי בארץ הקודש'²⁹ כתוב גם כן שר' שלום גר תקופה מסוימת בירושלים, דבר המחזק את הדעה כי לימד בישיבת תו"א. אם כי חוץ ממקורות אלו, לא נמצאו לכך עוד סימוכין.

המעבר לראשון לציון

בשנת תרפ"ז עבר ר' שלום למושבה המתפתחת ראשון לציון. ראשון לציון הוקמה בשנת תרמ"ב, וכבר מתקופת בראשיתה גרו בה חסידי חב"ד כשאחד הבולטים שבהם הוא הרב שכנא וייס³⁰.

בתקופה הראשונה לבואו לראשון לציון, עבד ר' שלום כמלמד³¹. טענה זו מסתדרת היטב עם העובדה ששנה קודם לכן, בתרפ"ה נפתח בראשון לציון סניף של ישיבת "תורת אמת", לאחר שנה קודם לכן בתרפ"ד, נפתח סניף גם בתל אביב³². א"כ סביר להניח, שר' שלום עבד באותה ישיבה. עובדה זו גם מסתדרת עם בקשתו של הרבי הרי"ץ שר' שלום יעבוד במשרת הוראה.

אזכור לסניף הישיבה בראשון לציון אנו מוצאים במכתבו של הרבי הרי"ץ לרב ש"ז הבלין מב' שבט תרפ"ו³³: "יואיל נא לבקש את ידידנו הרמ"ד שי' ריבקין (ראש ישיבת תו"א) אשר יבא אלי בכתובים יותר תכופים ע"ד עניני הלימוד ומצבה של הישיבה באיכות. וכן הייתי חפץ לקבל ידיעות יותר מפורטות מתל אביב וראשון לציון".

מתמנה לשוחט

²⁸ ספר התמימים ח"א, ע' סג.

²⁹ במפתח, ע' 290.

³⁰ ראה תשורה סוסובר תשע"ה.

³¹ בית משיח גליון 859, ע' 54.

³² אודות ישיבות אלו ראה בספר תולדות חב"ד באה"ק, ע' רלו.

³³ איג"ק ח"א, אגרת רפב.

לאחר תקופה קצרה בה עבד כמלמד, עבר ר' שלום לעבוד כשוחט של המושבה ראשון לציון. היה זה לאחר שהשוחט הקודם של המושבה הזדקן ורצה לעזוב את תפקידו, אך לא רצה להשאיר התושבים ללא בשר כשר, ולכן חיפש מחליף ראוי. לאחר חיפוש קצר מצא את ר' שלום ולימדו את אומנות השחיטה, ואכן במשך תקופה ארוכה עבר ר' שלום כשוחט, למרות התנכלויות שספג בשל השתייכותו לחסידות חב"ד³⁴.

ר' שלום פוזנר ובניו

שנים לאחר מכן, כאשר בנו של ר' שלום; ר' זושא, הגיע לא"י ללמוד בישיבה בראשל"צ, פגש יהודי מבוגר ששימש כשומר פרדסים שסיפר לו להפתעו, שהוא עדיין זוכר את אביו ר' שלום כשהיה גר בראשל"צ ושימש כשוחט. "שולם דער שוחט - כך כינו אותו אז במושבה" סיפר אותו אדם³⁵.

במושבה זו נולד להם בנם הבכור יצחק זלמן (בי"ב בכסלו תרפ"ז), שנקרא על שם סבו הי"ד. ושנה לאחר מכן נולד הבן השני יהודה לייב (לייבל) (ביום הבהיר י"א ניסן תרפ"ח), ונקרא על שם סבו מצד אמו, רבי יהודה לייב צייטלין.

מאמצים להגר לארה"ב

גם לאחר שהסתדר בעבודתו כשוחט, היו להם קשיי פרנסה רבים, ור' שלום עשה מאמצים רבים על מנת להגר לארצות הברית, שם התגוררו רבים מבני משפחתו שיכלו לסייע לו בפרנסת הבית מתוך רווחה כלכלית.

גם הרבי הריי"ץ במכתביו לר' שלום מאותה תקופה הורה לו להגר לארה"ב. במכתב שכתב הרבי לר"י ג'ייקובסון, מורה לו הרבי לעשות מאמצים ע"מ להביא לארה"ב כמה מהתמימים, וביניהם את ר' שלום: "והנה היסוד האמיתי בבנין אגודת תמימים הנה לבד ההתאגדות בין אלו אשר ישנם ת"ל במדינתכם הוא להביא בכל אופן האפשרי עוד מתלמידינו יחי' ומאלו אשר בעזרתו ית' יש לקוות כי הן המה יהיו מסורים ונתונים אל אשר יאמרו להם לעשות ולפעול והייתי אומר להם לבא בכתובים עם התלמידים ר' שלום שי' פייזנער בתל אביב גיסו של ר' יחזקאל שי' ור' זעליג שי'".

³⁴ בית משיח גליון 859 ע' 54.

³⁵ מעשה חשב, ע' 126.

סלאנים ירושלים ת"ו אשר זה האחרון הי' משך איזה זמן במדינתם וכמדומה אשר בכל מקום שהי' פעל פעולה נכונה ."

במסגרת מאמצים אלו פעלו עבורו הרב ישראל ג'ייקובסון שהיה מנהל אגו"ח בארה"ב, ודאג לאשרות כניסה לארה"ב להרבה מחסידי חב"ד, וכן בני משפחתו כולם התעסקו בזה, ובמיוחד דודו זקנו המכונה ד"ר פוזנר, וסבו ר' זושא.

מכתבים לרב ג'ייקובסון

בספר 'זכרון לבני ישראל'³⁶ מובאים כמה מכתבים שכתב ר' שלום לרב ישראל ג'ייקובסון בנוגע למאמצים להשיג עבורו ועבור משפחתו ויזה ואישורי כניסה לארה"ב.

המכתב הראשון הוא מט"ו אלול תרפ"ו. את המכתב כתב ר' שלום עוד בשנה הראשונה להיותו בא"י, בזמן בו התגורר במושבה בלפוריה, ועבד בסלילת כבישים.

להלן המכתב: (ההתחלה חסרה) "כותב לי (הרבי הריי"ץ) שאסע לאמריקא ולבוא אתכם ועם אלי' ייכיל (הכוונה לרב אליהו סימפסון) בכתובים שתשתדלו עבור ויזע (=ויזה) אודותי והוא ג"כ יכתוב לכם מזה. ובכן נא להשתדל בזה בכל האפשר.

ורשום בזה ג"כ הכתובת של אבי זקני יחי' (זושא פוזנר) ובבקשה להכנס אצלו לפרוס בשלומו וגם אולי יוכל גם הוא להיות לעזר בזה.

עבודתי בפה לא מעונינה כ"כ, עבודה פשוטה, באת ובמכוש, והעיקר עוד שגם זה חסר, כל הקיץ כמעט לא עבדתי.

אלי' נחום שקליאר וחיים דוב ליערמאן (דעם בתים מאכערס) ג"כ פה, אך הם נמצאים בירושלים וגם לא שבעי רצון. חיים דוב רוצה לנסוע, אך רק יהי' היכולת, ללונדון. ואלי' נחום לאמריקא."

מכתב נוסף כותב בי"ג אדר ראשון תרפ"ז: "אבקשו להודעיני מהשתדלותם אודות הויזע ומה נעשה ובשביל מי, היינו; אם רק בשבילי או גם בשביל זוג' ועכשיו גם בשביל בני שי'. ובכלל כמה אפשר להתמשך הדבר.

א"ז (אבי זקני) כתב לי שהי' אצלכם, אך לא כותב לי כלום מהנוגע להויזע. מכ"ק א"ש (אדמו"ר שליט"א) קבלתי עוד מכתב לנסוע לאמריקא, ואף כי כתבתי לו כי כבר

³⁶ פרק כד, ע' קמז

הנני מרויח גם פה על חיי בדוחק, וממלאכת שמים, בכל זאת השיב לי לנסוע לאמריקא.

עוד כותב לו בכ"ג אייר תרפ"ז: "קבלתי מכתב מא"ז (אבי זקני) יחי' שדורשים מאתו אלף דולרין ערבון, שלא אתבע מהם החזקה עד אתחיל להרויח. ובכן אתם על המקום בטח תדעו יותר טוב איך להשתוות אתם בזה."

במשך זמן רב המאמצים הרבים לא נשאו פרי, ור' שלום נשאר לגור בארץ. בי"א אדר ראשון כתב לו עוד מכתב בו מספר לו על כל הקשיים: "אתמול הייתי בירושלים והגשתי הניירות להקנסול לשלחם לאמריקא... בר"ה העבר ה' הרב ר' אלטער שימחוביץ אצל כ"ק א"ש ורצה לכפול השאלה אודותי נידון הנסיעה לאמריקא, ולא רצה כ"ק להשיב לו כלום, כי כבר השיב לי. ובמכתבו אלי כתב לי בזה הלשון: כבר הודעתך שטוב ויפה לפניך הנסיעה לאמריקא ובטח תצליח שם בגו"ר."

ביקור הרבי הרי"ץ בארץ

בקיץ של שנת תרפ"ט, ביקר הרבי הרי"ץ בארץ ישראל וערך בה מסע היסטורי במשך מספר שבועות³⁷. במהלך הביקור עזב ר' שולם את כל עיסוקיו ואף שכר שוחט אחר שיחליפו בעבודתו וליווה את הרבי לאורך כל מסעו ברחבי הארץ. כל משך זמן המסע לא חזר כלל לביתו אלא שהה רק במחיצת הרבי.

ר' שלום מוזכר מספר פעמים ביומן המסע שכתב הרבי, למשל, בעת שביקר הרבי במערת המכפלה, הגיעו אנשים רבים שביקשו למסור פ"נ לידי הרבי, ובשל העומס הוצרך הרבי להעמיד את מלוויו שקיבלו את הפדיונות מידי האנשים: "הוכרתי להעמיד אנשים שיקחו הפדיונות מהאנשים ולהעבירם אלי, ור' אלטר שימחוביץ, הרב שלמה ליב שי' אליעזרוב הזקן והחשוב ר' אלטר שי' ליברמן שו"ב הראש ישיבה של הישיבה תורת אמת הרב משה אריה ליב שפירא, ר' ניסן הורוויץ שי', התלמיד ר' שלום שי' שו"ב פויזנר."

ובמקום אחר: "הרב שלמה יהודה לייב אליעזרוב, הרב מענדל נאה, והרב ישראל אשר ליבא, נוסעים איתנו ער רחובות נסיעה של ט"ו מינוס דקות. והתלמידים אברכים חסידי חב"ד בוגרי ישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש; ר' שלום שו"ב פויזנר, ר' יוסף שמוטקין, ור' אברהם שי' פאריז, ברחובות נפרדנו בברכות מאליפות, והשם יתברך יצליח לנו."

³⁷ ראה אודות ביקור זה בספר 'מסע הרבי בארץ הקודש'.

המחשה לדבקותו לרבי במהלך המסע, ניתן לקבל מהסיפור הבא; כשבנו זלמן חלה הוא לא ידע על כך כיוון שלא נכח כלל בביתו, ואשתו הלכה לרבי לקבל את ברכתו עבור בנה, והוא אכן החלים. ביום האחרון של הביקור קיבל הרבי הרבה אנשים ובין היתר נפרד מר' שולם ושאל אותו למצב בריאותו של בנו. ר' שולם שכלל לא ידע על דבר מחלתו של בנו לא הבין למה כוונת הרבי ולא ענה. הרבי הבין את המצב וחייך³⁸.

משיגים אשרה

גם באותו ביקור חזר הרבי על הוראתו לר' שולם להגר לארצות הברית. אמנם הייתה אמנם בעייה של חינוך הילדים, אך גם בבית הספר בראשון לציון למדו תורה כשהמורה הולך ללא כיפה על ראשו.

באות ימים על מנת לקבל ויזה לארצות הברית נדרשה היתה הוכחה כי קרוב משפחה שחי שם מסכים לקחת עליו את האחריות הכלכלית על מי שרוצה להגר לארה"ב. סבו של ר' שולם - ר' זושא התגורר בארצות הברית והוא היה זה ששלח את ההזמנה לנכדו שחי בארץ הקודש. גם אחיו של ר' זושא אברהם פוזנר שהיה אדם אמיד בשל מסחרו בנעליים (ראה בפרק הראשון), הבטיח לתמוך כלכלית בר' שולם לאחר שייהגר לארה"ב.

לאחר תלאות ועיכובים רבים הפליגו ר' שולם ושפחתו לארה"ב, בחודש אדר תר"צ. בבואו לארה"ב, פתח ר' שולם פרק חדש של שליחות והפצת יהדות בערים שונות ברחבי הארץ.

³⁸ מפי בניו ור' זלמן ור' לייבל פוזנר.

קובץ זה יו"ל לעילוי נשמת הרה"ח, מגזע היחס
לרבי מרדכי פוזנר אח רבינו הזקן, מזקני חסידי
חב"ד בארה"ב וראש ישיבת תומכי תמימים
בפיטסבורג, ומשלוחי כ"ק אדמו"ר הריי"ץ.
נודע בביטולו ובהתמסרותו לכ"ק רבותינו נשיאינו
אליהם היה קשור כ"ק אדמו"ר הרש"ב, כ"ק
אדמו"ר הריי"ץ וכ"ק אדמו"ר נשי"ד זי"ע

הרב שלום בן יצחק זלמן

פוזנר

גלב"ע כ"ד כסליו תשנ"ה

ולע"נ רעייתו הנכבדה, מסרה את כל חייה לצד
בעלה הגדול לקיום הוראותיהם של רבו"נ מתוך
שמחה וביטול

מרת חיה בת הרב יהודה לייב

צייטלין

גלב"ע כ"א טבת תש"נ